

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Recenzió

Kovács Lajos - Bói László - Girhiny Kornél: Emberölések nyomozása című szakkönyvről

Szerző:

Dr. Kovács Gyula

Publikáció lezárásának helye, dátuma:

Hévíz, 2020. július 31.

Jó sokat váratott magára ez a szakkönyv.

Az emberölések nyomozását feldolgozó egyetemi jegyzetnek - *Az emberölések nyomozása és a rendkívüli halálesetek vizsgálata címmel* - már 2012 végére el kellett volna készülnie, legalábbis a Rendőrtiszti Főiskola (RTF), illetve jogutódja, a Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Karának (RTK) 2012-re vonatkozó kiadói terve szerint.

Az akkor még RTF Kriminalisztikai Tanszék által 2011-ben előterjesztett szinopszis szerint, a tervezett jegyzet szerzői dr. Kovács Gyula (ez én vagyok), dr. Kovács Lajos és dr. Nagy József, a lektor pedig Bócz Endre. A szerkesztő pedig ugyancsak szerény személyem.

A tervezett jegyzet a bevezető I. részt, a befejezést (X. rész), a forrás- és irodalomjegyzéket (XI. rész), illetve a címmutatót (XII. rész) nem számítva négy gondolati egységből (II-IX. fejezet) állt. Megjegyzendő, hogy a jegyzet tematikája a 2013-ban napvilágot látott *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései*¹ című egyetemi jegyzet 1. mellékletében - mintegy iránymutatás gyanánt - olvasható. A részletes tematika és a bevezető I. rész 2012 februárjára elkészült, sőt, a jogtörténeti visszatekintéssel foglalkozó 4.1.1. fejezet, valamint az újszülött megölésének nyomozását tárgyaló V. rész anyaga szinte hiánytalanul ugyancsak a rendelkezésünkre állt (ezeket a fejezeteket korábban már elkészítettem).²

Sajnos, *Az emberölések nyomozása és a rendkívüli halálesetek vizsgálata* című jegyzet eleddig nem készült el (és a tematika szerinti formában talán soha nem is fog). Ennek egyik oka az NKE 2012. január 1-jei megalakulása (és ezzel párhuzamosan az RTF megszűnése, illetve az NKE-be Rendészettudományi Karként történő integrálódása) volt. A másik ok pedig a személycserékben rejlett (ami, valljuk be, egyfajta tisztogatás volt): az NKE RTK Kriminalisztikai Tanszék tíz oktatójából (ideértve a tanszékvezetőt is) 2012. július 1. és 2013. június 30. között hat oktató távozott. Pontosabban öt oktatót különböző okok miatt (pl. nyugdíjkorhatár elérése, határozott időre szóló közalkalmazotti

¹ Kovács Gyula - Nagy József: *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései*. Budapest, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013. 161-163. o.

² Kovács Gyula: Újszülött sérelmére elkövetett emberölés. Rendvédelmi füzetek 4/2001. szám. Kovács Gyula: Az újszülött megölése (Btk. 166/A. §) hatályon kívül helyezése, avagy a ló túlsó oldalára történő átesés tipikus esete. *Collega* 2004/1. szám, 15-22. o.

szerződés lejárt) elküldtek, egy oktató pedig áthelyezését kérte más rendőri szervhez. A megüresedett oktatói helyeket folyamatosan töltötték fel fiatalokkal...

A fentiek alapján tehát az a sajátságos helyzet állt be, hogy 2013-ban a Kriminalisztikai Tanszéknek már, illetve még nem volt olyan oktatója, aki az inkriminált jegyzet megírására vállalkozhatott, avagy vállalkozott volna. Megjegyzendő - egyben nem elhanyagolható tény -, hogy a jegyzet 2012. június 30-ig folyamatosan készült: a korábban már közzétett, vagy csak szerkesztésre váró fejezetek mellett, a VII. részhez (*Az emberölés bizonyítási nehézségei*) megkeresésünkre a megyei rendőr-főkapitányságoktól egyre-másra érkeztek az anyagok.

*

Az Emberölések nyomozása tehát megérkezett.

Vitathatatlan, hogy hiánypótló műről beszélhetünk, hiszen dr. Barta Endre: *Az emberölés nyomozása*³ című, átfogó jellegű és nem kicsit kazuisztikus főiskolai jegyzete 2003-ban jelent meg a Rejtjel Kiadó gondozásában. A tizenhat esztendő ugyan nem túlonúl hosszú idő, de ha figyelembe vesszük, hogy 2013. július 1-jén új Büntető Törvénykönyv (Btk.)⁴, valamint 2018. július 1-jén új büntetőeljárás törvény (Be.)⁵ lépett hatályba, senki nem vonhatja kétségbe az újabb „emberöléses” jegyzet kiadásának létjogosultságát.

A rendszerváltoztatást követő időszak amúgy nem szűkölködött az élet és a testi épség elleni bűncselekmények nyomozásával kapcsolatos szakirodalomban. Dr. Fenyvesi Csaba: *A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai*⁶ című munkájában - a már említett művek mellett - kiemelkedőnek ítéli meg

- Dr. Szakács Zsolt: *Az emberölés nyomozása* (Budapest, Rejtjel Kiadó, 1999),
- Dr. Barta Endre: *Rendkívüli halálesetek vizsgálata* (Budapest, Rejtjel Kiadó, 2002),
- Dr. Kovács Lajos: *A halálnak élve* (Budapest, Korona Kiadó Kft., 2003) és
- Dr. Kovács Lajos: *A Mór megtette...* (Budapest, Korona Kiadó Kft., 2009)

című munkáit.

³ Barta Endre: *Az emberölés nyomozása*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003.

⁴ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.).

⁵ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.).

⁶ Fenyvesi Csaba: *A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai* - http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201902/01_Fenyvesi_Csaba.pdf (2019. 12. 20.)

Nem kifejezetten az emberölés nyomozásáról szól, de nem hagynám ki (és nem is hagyom) a felsorolásból dr. Nagy József: *A kriminálmetodika általános kérdései* (Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2007), valamint *A testi sértés, a garázdaság, a rongálás nyomozása* (Budapest, Rendőrtiszti Főiskola, 2010) főiskolai jegyzeteit sem. A *kriminálmetodika általános kérdéseinek* nyolcadik része (185-212. oldal, valamint a tucatnyi melléklet) részletesen foglalkozik a rendkívüli halálesetek vizsgálatával, a *testi sértés* pedig - kiváltképpen, ha az eredmény életveszély vagy halál - nem kérdés, hogy szorosan összefügg vagy összefügghet az emberöléssel.

Az *Emberölések nyomozása* 300 oldal terjedelmű. A számozatlan bevezetés, befejezés és a felhasznált irodalom (ezen belül a vonatkozó jogszabályok) mintegy keretbe foglalják a mű következő nyolc részét:

1. Jogi környezet
2. Tudomásra jutás és az azonnali intézkedések
3. A szemle
4. Forrányomos felderítés és a nyomozás tervezése, szervezése
5. Adatgyűjtés
6. A bizonyítás eszközei
7. A bizonyítási cselekmények specialitásai
8. Egyes emberöléstípusok nyomozásának főbb sajátosságai

A háromszintű, tagolt, decimális tartalomjegyzékből már első ránézésre „*levehető*”, hogy a mű igényesnek tűnik (és nyilván az is), noha nem teljes egészében a kriminálmetodika alaptételei szerint építkezik.

A kétoldalas bevezetésből - sok egyéb hasznos információ mellett - megtudhatjuk, hogy az „*emberölés a legősibb, a legalapvetőbb bűnök egyike, és minden kor törekedett - a maga eltérő módján - a gyilkosság körülményeinek feltárására, kivizsgálására, a cselekményt igazoló bizonyítékok alapján a bűnös megbüntetésére. Ez a kötet az emberölés történeti megítélését, jogszabályi hátterét és mindenekelőtt nyomozási sajátosságainak ismertetését igyekszik összefoglalni*”⁷.

⁷ Kovács Lajos - Bói László - Girhiny Kornél: *Emberölések nyomozása*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 9. o.

A rövid, alig egyoldalas befejezés a bevezetés idézett soraihoz kapcsolódva hangsúlyozza: minden élet elleni bűncselekményt „felderíteni, megoldani nem lehet, de törekedni kell rá. Segít ebben a tudományok rohamos fejlődése, a korábbi gyilkossági nyomozások pozitív és negatív tanulságai és a tehetséges, hivatásuknak élő nyomozók sokasága. Ehhez kíván hozzájárulni fejtegetéseivel, ajánlásaival és példáival ez a jegyzet is”⁸.

Az *Emberölések nyomozásának* bevezetése és befejezése nem a tudományos igényű szakirodalmi művek szokásos tematikája szerint építkezik. A bevezetés és a befejezés megállapításai ugyan helytállóak, a jegyzet megírásának indoka és az elérendő cél tetten érhető (ahogy szokták volt mondani „átjön”), de a bevezetésből hiányolom a kutatási módszerek részletes ismertetését, valamint a rezümét (rövid tartalmi összefoglalót). A befejezés hiányosságai nyilvánvalóan a bevezetés fogytékosságaiából erednek: a kettőnek összhangban kellene lenni, de ezt hadd ne részletezzem...

E rész záróakkordjaként hadd idézzem a befejezés egy lényeges megállapítását, ha úgy tetszik, a mű egyik kulcsmondatát vagy mottóját: „Élet elleni büntetttől azonban egy is sok, különösen, ha felderítetlen, bizonyítatlan, megtorlatlan marad, hiányérzetet és egyfajta bizonytalan félelemérzetet keltve ezzel az emberekben”⁹. E megállapítással a legmesszebb menőig egyetértek.

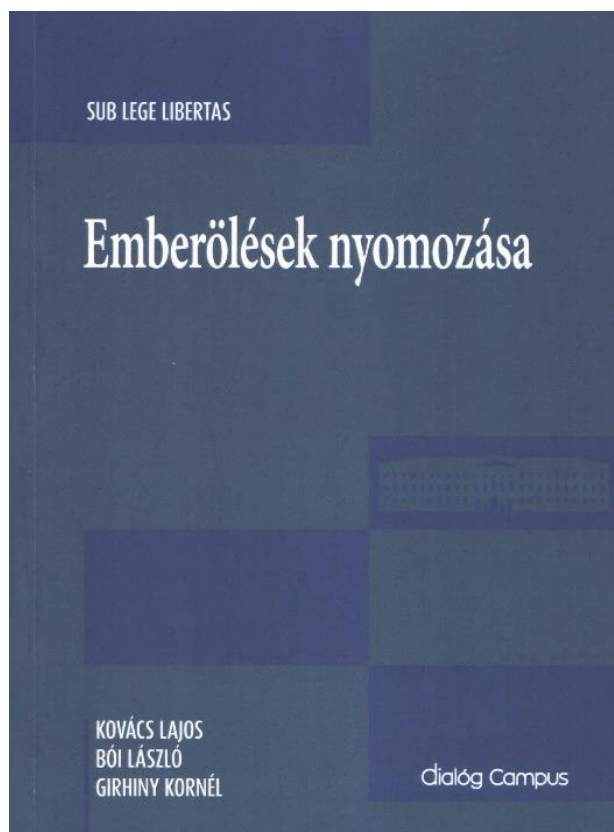
*

Az *Emberölések nyomozásának* egyes részei fejezetekből állnak. Az egytől-harmadik és az öttől-hatodik részek fejezetei címekre is tagozódnak. Vizsgáljuk a meg a fő részeket fejezetek szerint.

⁸ KOVÁCS - BÓI - GIRHINY (2019), 293. o.

⁹ KOVÁCS - BÓI - GIRHINY (2019), 293. o.

A jogi környezettel foglalkozó első rész három fejezetet tartalmaz: az emberölés és a jogi szabályozás

történeti áttekintése általánosságban (1.1.); a jogi szabályozás történeti áttekintése hazánkban (1.2.) és az emberölések tendenciái Magyarországon (1.3.). Ez utóbbi fejezet részben kriminálstatisztikai adatokra épül.

A tudomásra jutás és az azonnalos intézkedések című második rész az emberölések tudomásra jutásának módjait (2.1.) és az azonnalos intézkedéseket ismerteti (2.2.).

Megítélésem szerint a címben célszerűbb lett volna az „azonnalos” szó helyett a „késedelmet” vagy „halasztást nem tűrő”, illetve a „halaszthatatlan” kifejezést írni, mivel a büntetőeljárás törvény (Be.), valamint a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Kormányrendelet az „azonnalos” szót nem használja, sőt, az MTA Helyesírási tanácsadó portálja¹⁰ ismeretlen szóként hibásnak jelöli.

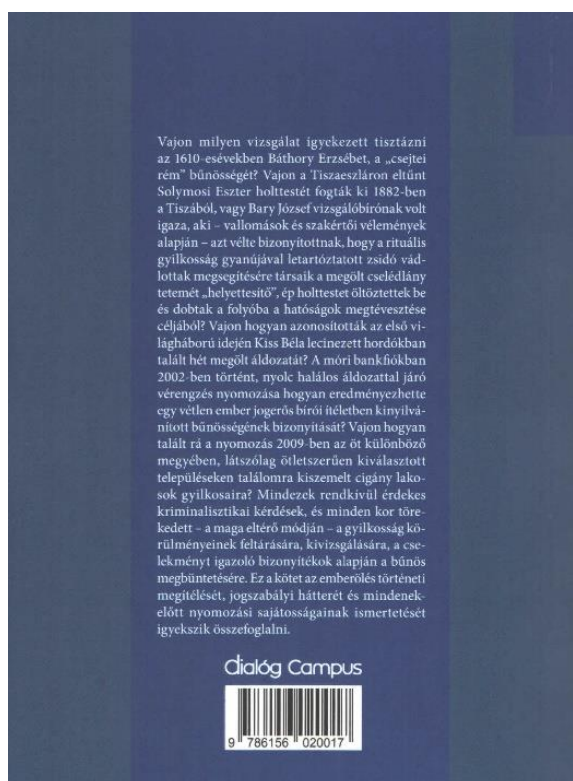
A magam részéről, a tudomásra jutás forrásait és a módját, valamint a késedelmet nem tűrő („azonnalos”) intézkedéseken belül a nyomozási cselekményeket elkülönítettem volna (ez utóbbiaknak ugyanis már van eljárásjogi következménye).

A szemléről szóló harmadik részben nyolc fejezet olvasható: a helyszín biztosítása (3.1.), ami egyébként késedelmet nem tűrő (tehát „azonnalos”) intézkedés, de lényegében elválaszthatatlan a szemlétől; a felfedező tanú (3.2.); a szemlebizottság (3.3.); a helyszíni halottszemle (3.4.); a helyszín szemléje (3.5.); a szakértők a szemlén (3.6.); a szemle eredményeinek rögzítése (3.7.) és az adatgyűjtés a szemlével párhuzamosan (3.8.).

¹⁰ MTA Helyesírási tanácsadó portálja - <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/> (2019. 12. 20.)

A negyedik rész a forrányomos felderítést és a nyomozás tervezését-szervezését veszi górcső alá. E részben a forrányomos felderítés (4.1.) és a nyomozás tervezése, szervezése (4.2.) fejezet található. Megjegyzendő, hogy a forrányomos felderítés (amely röviden a nyomozás hatékonyságának a növelése érdekében elrendelt, több, egyidőben végrehajtott intézkedést és nyomozási cselekményt magában foglaló komplex krimináltaktikai módszer) ugyancsak az „azonnalos” intézkedések körébe tartozik. Az adatgyűjtéssel foglalkozó ötödik rész tíz fejezetet tartalmaz: megkeresés (5.1.); a puhatolás (5.2.); a környezettanulmány (5.3.); a megfigyelés (5.4.); a lakosság bevonása az adatgyűjtésbe (5.5.); a kriminalisztikai csapda (5.6.); a humán (klasszikus) adatgyűjtés (5.7.); a technikai (digitális) adatok (5.8.); a nyilvántartások (5.9.) és a profilalkotás (5.10.).

A bizonyítás eszközei című hatodik rész a tanúvallomással (6.1.); a szakvéleménnyel (6.2.); a tárgyi bizonyítási eszközökkel és az okiratokkal; valamint a terhelt vallomásával (6.4.) kapcsolatos tudnivalókat ismerteti.

A bizonyítás eszközeinek a felsorolása a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (régi Be.) 76. § (1) bekezdésén alapul (még a sorrend is egyezik). Az új Be. azonban a bizonyítási eszközök közé sorolja a pártfogó felügyelői véleményt [165. § d) pontja], az iratot [165. § e) pontja] és az elektronikus adatot [165. § f) pontja]. Úgy vélem, e részben a hiányzó bizonyítási eszközökre ugyancsak indokolt lett volna röviden kitérni (függetlenül attól, hogy a technikai vagy digitális adat az előző részben szerepel), mivel jelentőségük az emberölés nyomozása során fogalmilag nem kizárt.

A bizonyítási cselekmények specialitásait tartalmazó hetedik részben hét fejezet kap helyet: a helyszíni kihallgatás (7.1.); a bizonyítási kísérlet (7.2.); a felismerésre bemutatás (7.3.); a szembesítés (7.4.); a szagazonosítás (7.5.); a kutatás, a házkutatás és a lefoglalás (7.6.); valamint a műszeres vallomásellenőrzés (7.7.).

A bizonyítási cselekmények felsorolásánál akad egy kis terminológiai zavar: a szemle is bizonyítási cselekmény (Be. 206. §), azonban a szerzők külön részt (harmadik rész) szenteltek neki. Mindezek ellenére azt gondolom, indokolt lett volna a szemlét itt is legalább megemlíteni, és utalni arra, hogy ezzel a bizonyítási cselekménnyel a harmadik rész kimerítő részletességgel foglalkozik.

A kutatás (ezen belül a házkutatás), a motozás és a lefoglalás nem bizonyítási cselekmény, hanem vagyont érintő kényszerintézkedés [Be. 272. § (3) bekezdés a)-c) pontja]. Jóllehet, a Be. 206. § a bizonyítási cselekmények felsorolásánál a „különösen” kitételt használja (tehát nem taxál, hanem exemplifikál), de a már hivatkozott 272. § (3) bekezdése a kérdéses eljárási cselekményeket egyértelműen a Be. nyolcadik részében szereplő kényszerintézkedések között nevesíti.

A nyolcadik rész az egyes emberöléstípusok nyomozásának főbb sajátosságait vizsgálja meg. Ide tartoznak a sorozatban elkövetett emberölések (8.1.); a szervezett bűnözésen belüli leszámolások (8.2.); a bérgyilkosságok (8.3.); a darabolással elkövetett emberölések (8.4.); az utólagos felderítések, vagyis a „döglött ügyek” (8.5.); az eltűnéssel leplezett emberölések (8.6.); az újszülött-ölések (8.7.); a prostituáltgyilkosságok (8.8.) és a rendkívüli halál (8.9.).

*

Néhány információ a kötet szerzőiről:

Dr. Bói László r. őrnagy, egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató, az NKE RTK Forenzikus Tudományok Tanszékének oktatója. Nevezett 2012/13-ban, a „nagy tisztogatás” után került az akkor még Kriminológiai Tanszékre.

Bói tanár úr szerepel a Mark my Professor internetes portál nyilvántartásában. Tanári adatlapján közzétett hallgatói értékelések átlaga 5.00. Hadd idézzek egy szemelvényt a hallgatói hozzászólások közül (a helyesírási hibákat kijavítottam): „*A legjobb tanár. A tantárgy többi oktatója mérföldekkel mögötte áll mind szakmailag, mind emberileg. Szakmailag nagyon a topon van. Nem csak a kriminológiát, hanem a büntetőeljárás, a polgári és a büntetőjogot is magas szinten tudja. Soha nem okozott csalódást. Élvezetes órák, hasznos leoktatott anyagok, amik valóban kellenek a munkához.*”

ZH-n, vizsgán sem a hülyeséget kérdezi, persze követel, de ésszel teszi ezt. Az egyetem jól járt vele, emeli az oktatás és az oktatók színvonalát is. Köszönjük a munkáját!”¹¹

Girhiny Kornél r. őrnagy, egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató, az NKE RTK Forenzikus Tudományok Tanszékének oktatója, aki ugyancsak 2012/13-tól dolgozik az egykori Kriminálisztikai Tanszéken.

Girhiny tanár úr Mark my Professor oldalon közzétett tanári adatlapján a hallgatói értékelések átlaga 4.00 (ez nyilvánvalóan közismert, vagy inkább hírhedt maximalitásának és szigorúságának tudható be). Szemelvények az értékelések közül: „Az Egyetem egyik legjobb tanára. Tudása átlag feletti, előadasmódja profi, a vizsgán korrekt. Több ilyen tanárra lenne szükségünk, aki nem csak követel, de oktatni is tud!” (...) „Az előadásait tátott szájjal hallgatjuk. Meggyőző, lehangoló előadasmódja van. Azon kevés előadókhöz tartozik, akiknél nem nézi az ember az időt, mert élvezzi az órát. Vizsgán kemény, de ebből nem is csinál titkot”.¹²

„Döglöttaktás” dr. Kovács Lajost, gondolom, nem kell bemutatni (az illendőség kedvéért mégis): nyugállományú rendőr-ezredes, rendőrségi főtanácsos, címzetes egyetemi docens (Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar). Nyugállományba vonulásakor az ORFK Nemzeti Nyomozó Iroda Életvédelmi Osztályának a vezetője volt, 2013 júliusáig az RTF Kriminálisztikai Tanszékén oktatott.

*

A vitathatatlanul hiánypótló *Emberölések nyomozása* itt „figyel” az íróasztalomon: A5 méretben (lehetne nagyobb), háromszáz oldalon ábrákkal, negyven kommentált fotóval kiegészítve, és talán a kelleténél (de legalább egy ponttal) kisebb betűméretben.

A könyvet a téma gyakorlati szempontból történő megközelítése miatt nem csupán szakembereknek, hanem minden, a rendőri, illetve bűnügyi nyomozói munka iránt érdeklődő tisztelt olvasónak ajánlom. Sőt, bizonyos részek (pl. a szemle) vagy fejezetek (pl. a nyomozás tervezése, szervezése, illetve a taktikai blöff) önmagukban is megállják a helyüket, ezért bátran forgathatják azok a kolleginák, kollegák is, akik az említett tárgyak valamelyikéből vizsgázni készülnek. Nem mellesleg a művégi

¹¹ Mark my Professor - <http://www.markmyprofessor.com/tanar/adatlap/1989392.html> (2019. 12. 20.)

¹² Mark my Professor - <http://www.markmyprofessor.com/tanar/adatlap/1989210.html> (2019. 12. 20.)

bibliográfiában feltüntetett ötvenhárom forrásmunka megfelelő támasz vagy kiinduló alap azok számára, akik az élet és a testi épség elleni bűncselekmények nyomozása témakörből publikálni szándékoznak.

A szerzőknek szívből gratulálok! További kutatói, oktatói és tudományos tevékenységükhöz kitartást, türelmet, megfelelő háttérrel és optimális légkört, valamint erőt, egészséget kívánok!

Felhasznált irodalomjegyzék

- Barta Endre: Az emberölés nyomozása. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2003.
- Fenyvesi Csaba: A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai - http://www.bm-tt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201902/01_Fenyvesi_Csaba.pdf (2019. 12. 20.)
- Kovács Gyula - Nagy József: A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései. Budapest, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013.
- Kovács Gyula: Az újszülött megölése (Btk. 166/A. §) hatályon kívül helyezése, avagy a ló túlsó oldalára történő átesés tipikus esete. Collega 2004/1. szám, 15-22. o.
- Kovács Gyula: Újszülött sérelmére elkövetett emberölés. Rendvédelmi füzetek 4/2001. szám.
- Kovács Lajos - Bói László - Girhiny Kornél: Emberölések nyomozása. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 9. o.
- Mark my Professor - <http://www.markmyprofessor.com/tanar/adatlap/1989392.html> (2019. 12. 20.)
- Mark my Professor - <http://www.markmyprofessor.com/tanar/adatlap/1989210.html> (2019. 12. 20.)
- MTA Helyesírási tanácsadó portálja - <https://helyesiras.mta.hu/helyesiras/> (2019. 12. 20.)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (régí Btk.) 166/A. §
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (régí Be.) 76. § (3) bekezdése
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 165. § d)-f) pontja; 206. §; 272. § (3) bekezdése
- A nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Kormányrendelet